

Оила ва жамият

ВА

13 [13]-СОН 1991 ЙИЛ 14 НОЯБРЬ

БАҲОСИ 15 ТИЙИН

ПАЙШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

ХОНИМЛАР

ВА ЖАНОБЛАР!

Бугун обуна мавсумининг охирги куни.

«Оила ва жамият»га ёзилмасанғиз, келгуси йилда уни дўконлардан излаб овора бўласиз. «Оила ва жамият»нинг обуна баҳоси 10 сўм 56 тийин.

Индекси 646554

АБДУЛЛА ОРИПОВ ОТАСИ ОРИФ БОБО БИЛАН

Суратчи

Абдулла ака — улуғ шоир. У кишининг шеълариниң ўқиб-ўрганиб, руҳланиб, қанча зўр шоирлар етишиб чиқди ва етишиб чиқажак. Абдулла ака билан шеълари ю, шеърият ҳақида сұхбатлар кўп бўлган ва бўлажак. Бирор, у киши билан бўлган бу галти мулодотимиз ўзга мавзууда кечди.

— Жамиятдаги ҳамма ўзгаришлар ҳам, курашлар ҳам алал-оқибат оиласида акс этади,— деб гап бошладилар севимли шоиримиз.— Масалан, турмуш фарвонлигини оширамиз деймиз, бу аллақандай мавҳум тушунча эмас, аниқ оиласидан ташкил топган жамиятнинг фарвонлиги. Тинч-тотувлик деймиз, булар ҳам оиласидан хотиржамлиги демакдир. Ҳозир мамлакатнинг турли жойларида турли низолар давом этти. Уларни билан сизлар, юз минглаб оиласидан бошпанасиз, у ёқдан-бу ёққа қочиб, қувғин, бола-бакраси билан хор-зор бўйиб юриди. Бундэ ҳам қийинчилклар оила бошига тушади.. Жамиятда ишонч, ётиқод, меҳро-оқибат кўтарилиб кетса-да, аввало оиласида акс этади. Фарзандларнинг йўлдан озиши отаналарга катта кулфатлар келтиради,

нотинч қиласи. Дунёда фарзандсизлик жуда катта бахтсизлик. Лекин фарзандлар нокобил бўлса бу ҳам катта кулфат. Ота-онанинг умрими кискартириб, тинчини бузади.

Мана, Ўзбекистон жумхурятини мустақил деб эълон қилинди. Бу муста-

Абдулла ОРИПОВ:

УЙДА ТИНЧИ БЎЛСИН ҲАР КИМНИНГ АВВАЛ...

қийинчилкнинг ўзи нимадан иборат, мазмунни-моҳияти нима? Ҳаммасини икиричикирларигача, қийинчилкларигача болаларимизга оиласидан бошлаб тушунириш, аংглатиш керак бўлуди.

— Болалардан гап очдингиз. Оиласида ҳам, мактабларимизда ҳам шулар, шунингдек, миллый анъаналар, урфодатлар ёш онга чуқуроқ сингдирилса, қиз ва ўйил болаларни алоҳидаги ўқитилса, зарур самараларга эришар-мидик...

иккинчи бири қийин аҳволда яшайди. Еш боланинг эса бу билан иши йўқ. У қўшнида бирор нарса кўпроқдир, бунисида камроқдир, ўсаётган болалар барбири ўша яхши, янги нарсаларга етишмоқни хаёл қиласидилар. Бозорга чиқсангиз, нарх-насво осмонда. Болаларнинг ул-бул нарса егиси келади. Шундай ўринларда саброткетни, қеноатни, ҳалолликни оиласида барқарор килиш учун ота-онанинг хизмати жуда-жуда каттадир. Мен кўп кўрганман, жумхурятимиздаги

ЕТТИ КУН

КЕЛИНЛAR ҲAM ҚИММАТЛАШDI

Қалин миқдори жанубий вилоятларда 1-1,5 минг, Хоразмда эса 2 минг сўнгача ошди.

ОТАГА ҚИЙИН

Шу кеча-кундуда қизини турмушга бермоқчи ёки ўғланинг ўйлантироқни бўлган ота бу ишни чўнтағига камида 20 минг сўм йигмасдан бошлай олмайди.

ЕШЛАРГА ҲAM ОСОН ЭМАС

Ҳозир келин-кўёвлар уч марта никоҳдан ўтишмоқда. Аввал, қиз билан йигит ими-химида ЗАГСдан ўтиб, мебель учун справка олади. Тўй куни эса ЗАГСдан уларга никоҳ гувоҳномаси «тантанали равишда» топширилади. Кейин мулла икки ёшни никоҳлаб қўяди.

ТҮЁНА ДАФТАРИ

Тўёнага ҳам давр ўз таҳририни киритди. Яқиняқинларгача Чироқчида 10 сўм тўёна қилган киши обрўли ҳисобланарди. Энди унинг исм-шарифи «Тўёна дафтарига ҳам киритилмайдиган бўлди. Бу олиш учун камида 25 сўм тўёна

УРХОНДАГИ НИМА!

Имиз тўйга кийимлик олиб бори-астурхонга пул ўраб боришмоқда.

ТЎГРИ ҚИЛДИ

Этган тўйлардан бирида маҳаллий ири 09 маркали қора «Жигули»-мехмонга 200 минг сўмга сотмачақд тўламоқчи эди.

ночоргина оиласидан жуда зукко, билимли болалар ўсади. Шуларнинг кўпин маъюс. Баъзилари мактуб ёзишадики, мана, биз барбири яхши ўқиганимиз билан бизнинг отамиз ёки онамиз вазифадор эмас, ўқишига кириш учун фалон минг сўм пул бизда йўқ! Мана шу гапларгача болалар ҳозир хабардор. Жамиятда ҳақиқат, адолат, одамгарчиллик, тўғрилик, ҳалоллик қарор топса, албатта оиласидан акс этади.

Болаларимиз мероси, анъаналарга муносабат ҳам асосан оиласидан акс этади. Шунга кўра, болаларни илмфанга, меросимизга ихолос, хурмат, муқаббат билан тарбиялашда оиласидан интишоришини аҳамияти жуда-жуда бекиб. Мактабдаги таълим-тарбия ҳақида жиддийроқ ўйлаб кўришга тўғри келади. Қиз болаларнинг тарбияси, муҳити бошқачарон бўлиши керак. Тараққий этган маълум бир мамлакатда ҳозир ҳам мавжуд — қизлар синфи, ўғил болаларга алоҳиди. Йўқ, XV асрда қайтишимиз шарт эмас. Лекин тараққиёт давом этади. Эътиқод-мърифат билан биргаликда, ҳалоллик ва поклика асоссанган ҳақиқий тарбия

(ДАВОМИ 4-БЕТДА)

Қандай яшайпсиз?

Ил'ес КАНАЕВ,
Этикдүз

ҚАЙНОНАЛИ КЕЛИН

Онамнинг айтишларича, илгарлари қызлар түрмушга чиққунга қадар кўп юмушларни билишмаган. Түрмуш кургач эса, таом пиширишдан то тикиш-бичишгача қайнонасидан ўрганган ва шу туфайли ҳам келинларнинг тили «қисиқ» бўлган. «Ҳамма ишни ўзим биламан», дейишмаган.

Бу гапларнинг тагида ҳақиқат бордай. Ўйлаб кўринг: ҳамманинг оилавий шаронти ҳар хил. Биронвинг уй тутиши бирорга ёқмаслиги мумкин.

Авалги қайноналар (умуман барча аёллар) уйда ўтиришган, келинларини ёнларига олиб, шошилмасдан иш ўргатишган. Буни келин-

ларининг бармоғини ун ва ёғга ботиришда бошлашган. «Келиннинг қадами куттуғ, кўли баракали бўлсин!» деган маънода. Шу тариқа рўзгорни қандай тутиш, таомни қандай пишириш, қўйингки, аёл учун керакли бўлган ёарча юмушларни ўргатишга ҳаракат қилишган.

Онамларнинг ўзлари ҳам түрмуш қурганларида кўпчилик таомларни пиширишни билмас эканлар. «Ҳаммасини, худо раҳмат қислин, қайноналардан ўрганганман»,— дейдилар.

Хозирги қайноналарнинг кўпиди етарли тажриба йўқ. Чунки уларнинг аксарияти ёш. Бунинг устига, она ҳам, келин ҳам бирор жойда иш-

лайди. Келиннин ёнига олиб ўргатишга қайнонанинг ҳам, келинларнинг ҳам вақти йўқ. Ишдан чарчаб келгач, уларга ортича бир оғиз сўз ҳам ёқмайди. Шунинг учун мен ҳам аёл сифатида, кўплар катори, хотин-қизларнинг кун бўйи ишлашига қаршиман. Уларга 3-4 соатлик иш вақти, жорий килинса, жуда яхши бўларди. Шунда эркаклар аёллардан бироз «устунроқ», яъни оила бошлиги (бокувчиши) эканликлари намоён бўларди. Тўғрида, хозир эркакларга нисбатан баъзи аёлларнинг машии кўп. Шу туфайли ҳам улар эрларидан устурон бўлишига ҳаракат қиласидилар. Менинчя, шулар ҳам ажралашларга сабаб бўлмоқда.

Диллола ЮНУСОВА,
Тошкент

Акс-садо

«ЎША КУН ЯҚИН»

1991 ЙИЛ 24 ОКТАБРЬ

РЎЗНОМАНИНГ ХАЙРЛИ ишларга қўл ураётгани бизга жуда маъқўл бўляти. Оқ қон касаллиги билан оғири, айни кунда Минск шахар касалхонасида даволанаётган Шерзод Шарипов ҳақидаги «Ўша кун яқин» сарлавҳали мақолани бутун жумхурят ўқиди ва аминманки, бундан юраги жиз этган ҳар бир савобталаф инсон ёрдамга муҳтоҷ гўдакка ёрдам кўлуни чўзяпти.

Биз ҳам қараб турганимиз йўқ. Шерзоднинг ёрдамга муҳтоҷлиги тўғрисида хабар келиши биланоқ мактабимиз директори Ш. Бердияев ўқитувчи ва ўқувчиларни тўллаб, уни ўқиб ёшиттири. Ўқувчилар «Шерзод Шариповнинг соғанийи учун» ёзувли яшикни тайёрладилар. Бир ярим соат мобайнида 130 сўм 27 тийин тўлланди ва ўша куни бу пул Вобкент акционерлик тижкорат банкига (хисоб рақами 000711909) ўтказилди.

Хайт, деган туяга мадад. Тўғри, бу унчалик кўп эмас, аммо томатома кўл бўлур. Жумхурятимизда қанчадан-қанча мактаблар, ўкув юртлари, ташкилотлар, асосийси, тантан ўзбек халқимиз бор, уларнинг беминнат ёрдами билан ШЕРЗОДЖОН тез кунда соғайиб чиқса, бу ҳаммамизнинг катта ва олижаноб ютуғимиз бўлиши шубҳасиз.

Б. МУРОДОВ,
Вобкент тўманидаги
Улугбекномли
6-ўрта мактаб ўқитувчиси

Ажаб дунё

Харри Стивенс — жондаги энг багис кўй. У 103 ёшида АҚШнинг қариярлар уйдайди Тельма Лукасга ўланган.

Никоҳланганлар орасида жонданда энг ёш кеянкайв 1988 йилда Бангладешда рўйхатта олинган. Кўёв 11 ойлик, келин 3 ойлик чақалоқ. Бу икки ўшининг ота-оналари 20 йил давом этган фермага эгалига хусусидаги жанжалга барҳам берис учун фарзандларни чақалоқлик давридан никоҳлаш бўйли билан ўзаро келишганлар.

Ҳикмат СОБИРОВ
Тайёрлараган

ЭТИКДҮЗЛИК ҲАМ КИСМАТ ЭКАН

Болалигимда этикдўз-косис қўлида шогирд бўлиб, унча-мунча заҳматини тортганим учунни, шу касб эгаларини яхши кўраман. Катарни, камсукум одамлар. Четдан қараганда, уларнинг турмуш тарзи содда, ҳаётнинг паст-баландига алоқаси йўқдайди. Бироқ бу янгиши тасаввур. Этикдўз Ил'ес Канаев билан сұхбатим жараёнда бунга яна бир бор амин бўлдим. Ил'ес ака — ўз ишининг устаси. Ўзининг айтвишича, олдига келадиганларнинг ярми доими мижозлари эмиш...

— Этикдўзлик сизга ота касбим? деб сўрадим ундан.

— Йўқ. Лекин 16 ёшимдан бери шу соҳадаман. Олдин косиблик қилардим. Вакт ўтгани сайн корхонадаги шаронт, заҳарли елимларга тоқат қилолмайдиган бўлиб қолдим. Этикдўзликка ўтдим. Шукур. Емон эмас. Марказда бўлганим учунни (Ил'ес ака марказий универмаг ёнидаги устаконда ишлайди) навбатнинг кети узилмайди.

— Мехнатингизга ҳақ тўлаш тартиби қандай?

— Планга қараб. Масалан, мен бир ойда 50 сўмлик хизмат кўрсатишни кепрак. Ундан ортгани — маши. Бу тахминан 280-300 сўм атрофида бўлади. Пул зарур бўлиб қолса, иш вақти тугагандан кейин ҳам бир-икки соат ишлайман — яна 30-40 сўм қўшилиши мумкин.

— Шу етадими!

— Э, тушликинг ўзига 4-5 сўм кетиб турса, қайдан етсинг?! Хотиним, аввал ишлар эди, хозир уйда ўтирибди. Иккита кичкина ўғлим бор. Маошибими учма-уч бўлса ҳам етказишга ҳарекат қиласидан. Шу пайтавча ҳали қарз олганим йўқ. Еқтифайман.

— Сизларнинг хизмат кўрсатишингиз ҳам қимматлашгандир!

— 1991 йилнинг 11 марта этикдўзларнинг хизмат кўрсатишни ҳаки 60 фонзга ошган. Яна 5 фоизли «Президент солиги» ҳам бор. Сабаб — биз ишлатидаги материялларнинг нархи анча кўтарилиган.

— Тошкентда, умуман, жумхурятини мизда этикдўзлар борган сайн камайиб кетяпти.

— Биринчидан, этикдўзлар орасида ўзблеклар жуда кам, кўпчилик яхудилар. Улар ҳам юртлари — Исломия жўнаб кетяпти. Иккинчидан, касбимиз обрули эмас. Ёшларнинг келиши кийин бўляти. Арзимаган маошига эрталабдан кечгача кўз нурини тўкиб ўтиришини ким ҳам истарди, дейсиз?

— Ил'ес ака, ўзининг айтби қолдингиз, этикдўзлар орасида яхудийлар кўпчиликни ташкил этади, деб. Буни нима билан изоҳлаш мумкин?

Саволингизга бир оғиз гап билан жавоб бериш мушкул. Ҳар бир халқининг ўз аънаналари бўлади. Жумладан, касбкор соҳасида ҳам. Масалан, ўзбек халқи ерга меҳр кўйган, дехқончиликни яхши кўради. Руслар завод-фабрикада сероб хақида. Миллатдошларидан этикдўзларнинг кўплиги — бу ҳам бир қисмат бўлса керак-да!

— Бевосита иш жараённи билан боғлиқ савол: ўзимизнинг пойафзалларни ямаш осонни, ё!

— Четникини, Бизнинг саноат чиқаридиган оёб кийимларнинг умри уч кунлик десам лофт бўлмас. Четники пишик. Одамлар бекорга «импортний» деб юрграйдии.

— Ўзингиз қандай пойафзал киясиз?

— Илоҳи бўлгандага, чет элникини киядим. Қиммат-да, жуда ҳам қиммат!

— Ишдан чарчаб борган пайтларингиз уйда нима билан машгул бўласиз?

— Гитара чаламан. Тайёр шеъларга кўй басталайман. «Вильмә» магнитафоним бор, шуни кўйиб қўшиқ тинглашни ёқтираман.

Азиз АБДУВАЛИ сұхбатлаши.

1991 ЙИЛ 14 НОЯБРЬ

Хондана Нодира Зиёхонова.
Суратчи: Муҳаммад АМИН

Хат

СЕВИБ ҚОЛДИМ

ЯҚИНДА «Оила ва жамият» рўзномасининг талаш бўлиб сотилаётганини кўриб, мен ҳам сотиб олдим. Рўзномадаги мақопаларнинг мазмунни кўчли ва ранг-баранг, ўзишли бўлғанлиги учун бу рўзномани севиб қолдим. Ҳеч иккимай 10 сўм 56 тийин тўлае обуна бўлдим. Ҳафталикнинг пайшанба куни чиқиши айни мўддао. Чунки бу күн худо назарида ҳам улуғ кун ҳисобланади.

М. МАМАЖОНОВ.
АНДИЖОН вилояти

УЧ ТЎЙ

Қўшнимиз орзу-ҳавас билан йиқсан-терганига келин олди. Иккимайнинг висол кечасига кўёвнинг буваси — Ҳазратқўн ота ва бувиси Унсина мономонин бир ёстиқда бош қўйганингинг 75 йиллиги ҳам уланниб кетди. Қизиги шундаки, Ҳазратқўн ота яқинда ўзининг 100 йиллик таваллудини ҳам ишончлади-лар.

Отахон ва онахон 60 дан ошиқ невараю айраларнинг куршовида қувончдан энти-киб ўтирганини кўрганлар ҳавас қиммасдан ўзга иложи йўқ эди.

Дилфуз ҚАРШИБОЕВА
Сирдарё

ОИЛАВИЙ РЕКОРДЛАР

ва 8 та қиз эгизак фарзанд кўрган.

Италиядаги энг оғир вазнича чакалоқ дунёга келган. Унинг оғирлигига 10,2 килограмм.

дехқон Федор Василевнинг хотини 69 нағар фарзанд кўрган. Аёл энгэрига 16 марта иккитадан, етти марта учтадан, тўрт марта тўрттадан фарзанд хади қилган.

«ОИЛА ВА ЖАМИЯТ»

«Фермер» деган сўз бизга яқин-яқинларгача эриш туюларди. Тенг хуқуқи жамиятнинг камтарин фуқароларига бундай ном тақаш гўё дарвига зарбоф тўн ёпиш билан баробар эди. Бугунги кунда ланг очилган эшиклардан бўлмасада, ҳар қалай, туйнукчалар орқали ҳам ён атрофга назар ташлаш имкони туғимлоқда. Ажнашибайлардан ҳам ўрганиш мумкин бўлган нарсалар бор эканлигини англайпмиз. Ишбильармонлик, тўкин-сочин ҳаёт кечириш ҳар бир жигандони бор одам учун oddий эхтиёж эканлигини тушуниб қолдик.

Бирор мол-дуне илинжида андиша уятни бир чеккага улоқтириб, ҳалқни талаётгандар, юртни тобора қашоқлантарайтгандар ҳам оз эмас. Майли, уларга инсоф тилалийик да, яхши инсонлар ҳақида сўз юритдайлик. Сұхбатдошизиз — «олма пиш оғзимга туши» иборасига амал қиласайдиган, одатий кўнишка ҳосил қиласайдиганиз—«айъусилларча» эмас, балки тинимсиз меҳнатни билан «бужурунав» иш юритаётган инсон Тошқувват НУРМАТОВ. У киши узоқ Қашқа воҳасининг чекка бир гўшасида истиқомат қиласади.

— Тошқувват ака, ташвишлар билан ҳорман.

— Бор бўлинг. Хайрият бизларни ҳам йўқладигандар топилар экан. Шахарда аҳвол қандай, нон серобми, ишқилиб? Бизда мана кўрбандар турганингиздек тегирмон уни бўлса-да худога шукр бор.

— Фермерлик қилаётган эмисиз.

Ҳа, шу ишни бошлаб юбордик. Ҳарна бекорчиликдан кўра эрмакда.

— Ишингиз-чи! [Дарвоқе, сұхбатдошим Чироқчи туманидаги Ворошилов номли шуро, хўжалигининг дирек-

тор ўринбосари бўлиб ишлади]. Ҳўжалик раҳбарларидан экансиз, бунинг устига, яна шунча ташвиш. Толиқтириб қўймаяптими!

— Биз ўзимиздаги бор имкониятни доимо билавермас эканмиз. Унинг чегараси эса поёнисиз. Мазлум бир юмуш билангина фаолиятни чеклаб кўйиш ишёвчаликка, укувсизликка олиб бориши мумкин. Фақат гап меҳнатга кўнишка ҳосил қилишда. Биз эса кўнишка яловчиликка кўнишиб қолганимиз. Ҳар бир нарса ташвишдек туилиб қолган. Энди бу ёғини сўрасанги, яшашнинг ўзи бир ташвиш-

да, ука.

— Дастрраб фермерликка иштиёқингиз қачон пайдо бўлган!

— Иттифоқ ҳалқ ноибларининг биринчи қурултоиди М. С. Горбачев ерларни хусусий мулк қилиб бериш ҳақида гапирган эди. Шундан сўнг бу ҳақда ўйлай бошладим. Лекин, нимадан бошлаш керак? Мана шу масалага кўп бошим қотди. Кўриб турганингиздек, шаронт оғир. Ер бўлганни билан сув танқис. Озроқ чорва боқиш ниятида эдим. Иккича қурултоидаги ширкатларга кенг ўйлочиши ҳақида гапирildi. Дарҳол хуҷожатларни таҳтлашга ки-

ҳаёт» ширкатини очдик. Ҳўжаликнинг деярли ҳамма юмушларини ўғлим Абдуқаюм бажаряпти. Ем-ҳашак керакми, сотиладиган моллар борми—ишиклиб ҳаммасига унинг ўзи бош-кош.

— Аввал ширкат очган экансизлар. Ҳозир фермер ҳўжалик дебялсиз...

— Ширкатни 1991 йил февраль ойидан бошлаб фермер ҳўжаликка айлантиридик. Сабаби, аввалиг ҳолида давом этирадиган бўлса-сан, солик учун кўп маблаг кетар экан. Энди 2 йилгача солик тўламаймиз.

— Қарзни узгандирсизлар!

ишга киришганимиз. 50 гектар ер олдик. Келгуси йил бу ерга ғалла, беда экмоқимиз. Анча-мунча янтоқ ҳам тўплаб қўйганимиз. Давлат озроқ сомон, беда ва 10 тўнна арпа берди. Ҳаммаёк пахтазорга айланниб, яйловлар камайб кетганинг учун кўйларни энди қорамолга айлантириш ниятиз бор.

Менинг асосий мақсадларимдан яна бирин ҳўжаликда чарм ишлаб чиқарни корхонасини очни эди. Лекин бу ишни қўллайдиганлар йўқ. Одамлар лоқайди. Нима қиласиз шу бош оғригини, дейишади. Ниҳоят даражада иш-ёқмас бўлиб қолган эканмиз. Фақат шикоят ва ҳасратлар кўпаймоқда: у етишмайди, ойни кам, яшаш қийин бўлиб боряпти ва ҳоказо... Ахир иш бўлмаган жойда қандай қилиб тўкин-сочинлик бўлиши мумкин? Маҳсулотнинг ўзи бўлмагач, арzonчилик қаердан бўлсин?

— От ўрнини бор босар деган нақл бор. Эшиштимча отангиз ҳам бой бўлган экан..

— От ачма-мунча ўзига тўқ муллалардан эди. Қишлоқда биринчи бўлиб мен велосипед ҳайдагранман. У вактларда диндорга муносабат қандай бўлганлиги ўзингизга маълум. Бунинг устига, яна бой бўлиш душманлик билан саломга-да ҳамга тенглашади—қўйди. Ишласанг ҳам шу кунинг, ишламасанг ҳам. Бундай тенглаштириш қаергача олиб келганинг мана кўрибимиз.

— Ўзингизни бой деб ҳи-соблаисизи!

— Ҳа, албатта. 11 нафар фарзанднинг отасинан. Бундан ортиқ бойлик қаерда бор?

Менинг нияти фақат бой бўлиш эмас, одамларга таъсир ўтказиш, мақтаниш бўлса ҳам айтай, уларни ўғотишадир. Чеккароқдан бирор меҳмон келадиган бўлса, тўғриси, уяламан. Турмушмиз, ҳароб. Қўнгил хотиржамлиги ҳам катта бойлик. Ҳеч кимни шу бойликдан айрмасин.

Юсуф ЗИЕД
Қашқадарё вилояти

МУМИЁ

ИЗЛАГАН

ОДАМ

Ҳа. Бироқ бир йиллик муддат жуда қисқалик қиласа экан. Бошида олган 200 дона қўйимиз кўпайиб ултурсасиданоқ қарзни узиш керак будди. Ердамчи ҳўжаликка семиритаби сотиш учун 10 та ҳўқига олган эдик. Уларни топширгунимизга, гўштнинг нархи ҳам ошиб кетди. Озим-кўпумга кўрган фойдамиши ҳи-сигига қарздан кутудик.

— Одамлар бу ишингизга қандай муносабат билдиришпти!

— Аввалига ўғилларим унчалик рўйхуш бермади. «Кўйинг ота шу ташвиши. Одамлар, сизларга нима етишмайди, деб гап қилишяпти», — дейишди. Шукрки, мана ишларимиз юришиб кетди. Ҳозир кўпчиллик ҳавас билан қарашпти.

— Қиши ҳам яқинлашяпти. Ем-ҳашак масаласи қандай ҳал бўлди!

— Мумиё излаган одам чўлоқ кийик издан борсин, деган гап бор. Биз, аввало, ем-ҳашакни фамлаб, кейин бу

Суратчи: Р. АЛЬБЕКОВ

ДЎСТЛИК ВА МЕХР ҲАҚИДА

ЭЙ НУРИ ЖАҲОННИМ, сенга айтадиган гапни умринг, безаги ва зийнати ҳақида бўлур. Парвардигор бизга насиба қилиб яратган неъматлар ва рўёлар [бойликлар] ичинда доим қадриммат қилингиз лозим бўлган, эъзозашимиш шарт бўлган олий фазилат — дўстлик ва меҳр-оқибатдир.

...Синов саҳросида иккى дўст адабишишибди. Етти кечак-ю тети кундуз кўтарилигандар куюн, қор-ёғир уларни ҳолдан тойдирибди. Лекин иккиси ҳам сабр-тоқат билан азобларни енгидилар. Бир неча чақирим йўл бўсгалнаридан кейин саратон иссиғига рўбади бўлибди. Ташналик ҳолдан тойдирибди. Жалоли ислми йигит дўстинга шундай дебди:

— Эй Ҳалил, чанқов танимни чаёндек чанинаётир. Сувдонингдаги обиззаминингдан бир ҳўплам бер.

Ҳалил унга жавобан:

— Босар йўлнимиз мўл. Қаноат кил... — дебя дадла бериди.

— Сабр-тоқатим, бардошим тугади...

— Яхши, сувдан берурман. Фақат шартим бор...

— Тезроқ айт... Ташналик ўртайди.

— Ҳалифамиз ҳузурларига борганингда...

— Нега ундан дебяпсан!

— Бу азоб саҳросидан иккимизнинг омончишишим даргумон. Агар мен қолсам, сенга, ҳалқингга асло хиёнат қиласмаслика онт ичаман. Ҳалифамиз иккимиз ўттамиздаги барча воқеалардан огоҳ бўлсин. Оқибатимиз сабит-

АБУ ЛАЙС АС-САМАР҆АНДИЙ

БЎСТОН УЛ-ОРИФИН

лигини шоҳимиз билсин. Токи араб турки, турк арабни ўлдирибди, деган гап бўлмасин.

Улар қасамёд қилибди. Ҳалил охирги култум сувини дўстига бериди. Иккى навкар, иккى дўст ҳарбий топширикини бажариб, салтанатга жонлари омон етиб келибди. Юрт-

ҳалифаси Жалолга зарҳал тўн, Ҳалилга барқуп тўн совга қилибди. Иккисининг номини хутбага қўшиб ўқишига фармон бериди...

...Эй фарзанд, сенга бир воқеани сўзлай, юқоридаги ҳолнинг тамом аксили...

Иккى навкар қўмандон топшириги билан ёгий қарорғоди томон отланиб-

кини, — дебди.

— Бу ҳақда нима гап бўлиши мумкин ахир... Энди иккимизнинг дилимиз, омонлигимиз бир...

Биринчи навкар ёгий қўйинларига дарбириди. Тилини сесибидилар. Кўзига игна саншибидилар. Аммо ломли демабди. Дўстли тортган азоблар унинг ҳам бошига тушишини сезган иккичи навкар сир сақлай олмабди. Уни зиндондан озод қилибди. Имтиҳонлардан сўнг сотқин навкарни юзбошлилик кўтарибди. Асрорини ошкор қилган йигит бу дунё дўзахининг минг бир азобини тортибди. Тангри унинг жонини олмабди...

Фурсат ўтиб, иккى қарама-қарши томонлар жанга кирибди. Иккичи навкарни юртшошлиари галаба қилибди. Чунки улар муқаддас туйғулар ҳимояси учун жангни кирган эдилар. Ногирон бўлиб қолган йигитни зиндондан озод қилибди. Уни зуко табиблар даволабди. Танги си-матлик, кўзларига нур қатарибди. Илло бу оллоҳин марҳамати ва инояти билан рўй берганини унутмайлик.

НАШРГА ТАЙЕРЛОВЧИ
Музаффар МИРЗО

жуда-жуда мұхымидир. Шу маңнода, үзі яши одоблик, зирек, ҳәлі дено қызыларимиз күп. Лекин айни вактда, ү ёқа-бұ ёқа шох ташловчилариям, ағасык, күн сайн күпайиб бормоқда..

— Болаларға мәхнат тарбиясими қандай сингдириш керак деб ҳисоблайсиз!

— Болаларни мекната доимо ўргати бориши керак. Тұғри, декабрғача пахта тердіри, захар-зәкүмга чалинтириб, түйдіриб оқшат бермаслық албатта эксплуатацияга киради. Иккінчидан, күз юмасылар керак, болани саркаш, текинхүр қилип ўстиришнинг нима фойдаси бор. Бундайлар жамияттаға фқат бер, дейді, мәхнатта бўйни ёл бермайди. Биз болалигимизда машоқ терәрдик ёргуноч торадик, ичар сувилизни неча ҷакиримдан кўзада ташиб келардик. Қишлоғарда мөл боқардик, кўйга қарардик — мәхнат қиласардик. Базылар, шоиримиз болаларни оғир мәхнатга ташвиқ қиласып, дейиши мумкин. Шундай баъзиларга иссиқ ҳам ёқмай-

ёшдагилар бир жоқда, бир пиёла чой устида сұхбатлашиб ўтирганда, эй, мана шулардан күтудим, дейди. Қызыларни узатиб бўлдим, ўғилни ўлантиридим, неварам бор, худога шукур, дейди. Бу энди ниҳоятда катта инсоний бахт, жуда катта инсоний бахт бу. Ана шундай оиласлар ўзларини, худога шукур, бахтиман, дегани чин юракдан айттыган гап. **Ҳар** қандай мартағаба еришиши мумкин ҳаётда, лекин оиласлар бахти бутун бўлмаса, **кишигиниң** өғани танасига сингмайди, юқмайди.

Бундайлар, баҳтисиз кишилардир.

— Тараққиётнинг оиласа таъсири ҳақида нималар дея оласиз?

— Мен бултур Жанубий Кореядада бўлдим — Сеулду. Жаҳон шоирларининг XII конгрессида қатнашдим. Корея ҳозирги асрнинг энг тараққий этган давлатларидан бири. Баззи оиласларда ишиларининг иш ҳақи 4 минг долларгача борлининг билди. Ҳамма нарса дўйонларда тикилиб ётиди. Тикилиб ётгандан кейин уни 4 минг долларгача ойлик олса-б, битта туғи дейиши, бизнинг пулимида бир сўм турса, ўғрилик бўлмайди-да, энди. Нима қиласи, у, бир сўмлик нарсани ўйрлаб, юз сўмга сотадими?

— Фаровонлик номус түйғуларини ҳам күчайтира керак-да?

— Албатта. Шунинг учун ҳам ҳалқимизда гап бор: оч баҷағардан қоч баҷағар. Очнинг аввало кўзи оч бўлади. Фаровонлик ҳамма нарсани беғлилади. Яна Кореяга қайтамиш. Ушанда раҳబарлари айтишдиди, энди биз ҳалқимизни оёқка турғаздик, қорнини тўйғаздик, устини бут қилдик. Ҳозир камчилигимиз ўйк, ҳамма нарсани ўзимиз ишлаб чиқялмиз. Ҳа, Корея Ўзбекистонга ўхшаб, хоташ базасига айланмаган, конгресси ҳам ташвиқот қилсан деган маънода ҷақиришган. Биласиз, бундай тадбирларни ўтказиш мече милион доллар турди. Масалан, мендан уларга фойда бўлмаган. Аммо уларнинг нияти бундек эди — Ўзбекистондан келган одамлар айтсиз, ётганимиз ўйк, мана ўзимизни тикладик демоқчи эди улар. Энди корейларимизни чакирамиз (жаҳонга тарқаб кетган улар), ҳоҳлагандарни кўчиб келсин дейиши. Мен, сизларда ҳамма нарса бор, лекин бир девор наридаги Шимолий Кореядада аҳвол қандай, десам, улар кулиши: Бизда ҳамма нарса бор, уларда эса доҳий бор.

юргасам то ҳаётим бор», байти ва Сизнинг «Узлат» шеърнингиздаги, Менга узлат керакдир, издиҳомдан тўйғанман. Тўда-тўда жойларга энди бормай кўйғанман, деган сатрларигиздаги дардининг бир хиллиги, файласуф Диогенининг сўнги кунларини ҳалядаги қочиб, бочқада ўтказганини ҳақидағи гапингилини эшитиб.

— Ҳаётда доим номукаммаллик, доим нолойик мухит, ёвуз инсонлар орасида яшашнинг ўзи жуда катта азоб. Сиз, ёшлар, инсон зотининг ҳаммаси ўзр бўд, деб сигиниш ўйлига ўтиб олганисизлар. Аслида ҳечам бунақ эмас. Қабристонинг ёндан ўтбағтанимизда ҳаммани худо раҳмат қилсан, деймиз. Аслида ўша ётганларнинг орасида талайлари лаънатида учраган одамлар-ку. Бундан нега кўз юмишишим керак? Улар орасида шундай бир мухитда яшашнинг ўзи бўладими? Мана навий тазъииклар... ҳасад, хусумат... вой-вой жуда кўп. Елончириғиб, буарининг оти жуда кўп. Кўплаб одамларни ўша иллатлар чулғаб олган — бемаза дардийдан. Мана шундай вақтда гоҳида битта-ярим қалам аҳли, асаби бузилган маҳали, бор-е деб дунёга этак силиб юбораман дегиси келади. Лекин барабир бу нидо агадий, доимий шиорга айланмаслиги керак, айланмайдиам. Эртаси бир куни яхши бир кайфият а бўлганда ҳаётнинг энг яхши нашшу намоси ҳақида мана шеърлар битиши миз мумкин. Чунки ҳаётнинг ранг-бранглиги ўзи шунақа. Мана Навий бобомизни ҳалиги байтини айтганлар, дейпиз. Яна бир жоқда ўзлариям: энг яхши нарса ҳаёт гули, деб кўйғанлар. Айни вактда ҳаётсевар одам бўлган у киши. Биг қарасангиз одамлардан қочиб кетаман, дейдилар, бир қарасангиз, кишиларнинг бошини си-лилар, бир қарасангиз «барчадин яхширов ҳаёт гули», дейдилар.

— Демак, бу шеърлардаги эл-улус-дан қочиши истаги мутлоқ ҳукм эмас экан. Аксинча, дилтагн кайфиятлар инфодаси экан. Бу баъзи одамлардан, пасткашлиги, разиллигидан беъз, бегидир очиқкўйилнинг, инжак нозик рӯҳнинг задаси экан. Хайрнат, дейман, хайрят... Бироқ...

— Одамларга ишончим учун мустаҳкам бўлган эмас. Бошдан мустаҳкам бўлган эмас... Мен бир-иккى жойи даҳам айтганимани, шу адабиётга (демак, ҳаётда ҳам — шоир учун ҳаёт-да!) кирганимадаё бўлида тош билан кутиб олишган мени. Кўлида тош билан кузатиб қўшишяпти...

Саволларим Абдулла ақага таъна тошларидай туюлмадимикан, деб ўйланб қоламан мен, бу гапларни эшитиб. Истамайман, шоирнинг мендан кўнгли колишини Зада бўлишини истамайман. Кўнгил задалик шунчаликки, бора-бора кишини ҳаётдан (одамлар нарёқда турсин) бездириб юборишни мумкин. Колган кўнгил... даҳшатли... Шунинг учун ҳам «Сен менинг кўнглимни ол, мен сенга жоним берай!» дейишиди. Аслида шоирнинг кўнгил-задалиги, одамларга ишончи сустлиги ҳалқига эмас, ҳалқининг вакилиман деган касларга — ўзини зиёли санаган, лекин кўнгли қора, дили беъзиларига кўпроқ таалуқлариди. Ҳақиқият шоир ҳалқига меҳрини берабера адо булишга-да тайёр.

Иккор шулки:

Ҳалқим, тарих ҳукми сени агарда Мангу музликларга элтган бўлсайди Мехрим бермасмидим ўша музларга...

Ушбу сатрларни битган шоиримизнинг умри узун бўлсин, илоё!

Урол ЎЗБЕК
«Оила ва жамият»нинг
максус мухбири

«ОИЛА ВА ЖАМИЯТ»НИНГ ОБУНА БАХОСИ-10 СҮМ 56 ТИЙИН. ИНДЕКСИ 64654

ТАҲРИР ҲАЙЬАТИ:
Жуманазар БЕКНАЗАРОВ
Муҳаббат ИБОДОВА
Муяссар МАНСУР
Тўлкин ҲАЙИТ
(масъул котиб).

«Семья и общество»
Издается на узбекском
языке
Буюртма 5971
Обуна индекси 64654

● Муҳарририягат кел-
ган мақолалар машинкада
ёзилган, иккى ораликда
олти бетдан ошмаслиги
позим.

МУАССИС:
Ўзбекистон
Болалар жам-
ғармаси.

20 минг нусхада чоп
этилди.

Манзилимиз:
700029, Тошкент — 29,
Намойишлар хиёбони,
1-бино.
Телефонлар:
Бош муҳаррир —
39-13-59,
бўлим — 39-43-95